

BUREISINGSARBEIDET I VERDALSSKREDET.

Av agronom Ingjar Gudding.

FOR 42 ÅR SIDEN — natten mellom 18. og 19 mai 1893 — blev i Verdal utspilt en tragedie hvis uhyggelighet ikke finner sidestykke i vårt land i de siste århundrer: Nærmere 3000 da. jord sank ned og gled med en voldsom fart mot dalbunnen. Det var et forferdelig ødeleggelsesverk som foregikk. Hus og heim, mennesker og dyr blev begravet i det buldrende leirhav.

— — — — —
Det var en stille, vakker mainatt med litt disig luft. Klokken var 1/21 eller kanskje litt mere. Folk lå i sin dypeste søvn for å kvile ut til morgendagens tunge våronnarbeide. Alt var stille. Bare vindens dempede sus i det nyutsprungne løv

Så lød en dump tordenlignende lyd. Husene rystet og vinduene klirret. Kråg- og Trøgstadgårdene ramlet først sammen og gled ut. Ved neste skred gikk Follogårdene, og om noen minutter forsvant også Gjermstadgrenden i det svelgende dyp. Ialt 26 matr.nr. blev helt ødelagt og over 100 gårder mere eller mindre skadet. 112 mennesker fant sin død denne vakre vårnatten.

Jordskred har sikkert nok vært almindelige fenomener i Verdal også i eldre tid. Terrasser og gryteformede groper i landskapet viser det. Navn som Leirfall, Leira, Leirset og Landfall forteller også at vedkommende gård har fått sitt navn efter en naturkatastrofe. Men leirfallet i 1893 er det største jordskred historien kjenner til. Nøiaktige målinger viser at selve skredet var 2923,7 da. og at 8638,69 da. blev oversvømmet av leirmassene. Volumet av den utraste masse er beregnet til 55 millioner kbm.

Ved jordskredet gikk med verdier som ikke kan måles eller erstattes med klingende mynt. Men også det rent materielle tap var stort. Stortinget bevilget 1/4 million kroner, og ved innsamlinger i inn- og utland blev vist en enestående offervilje. De skadelidte brukere fikk sig tildelt parter av de ødelagte jordarealer. Da mange brukere og hele familier var omkommet ved selve katastrofen, tilfalt ca. 1/2 av skredområdet staten. Dette blev regnet som vederlag for det ydede bidrag. Statsteig A omfatter selve skredgruben og statsteig B en del av det oversvømmede areal.

Det blev sagt den gangen at jordskredet vilde bli et ulægelig sår som til alle tider vilde gape mot en og minne om den redselsfulle ulykkesnatten. De omkringliggende gårder blev revet og flyttet i tilbørlig avstand. Det var intet annet å gjøre enn å overlate skredstrekningene til sig selv og vente til det «fra naturens side» blev gitt noen «vink til bedømmelse av den foreliggende oppgave og derved veiledning til dens løsning».

Men tiden læger alle sår. Det store sår bygden fikk av jordskredet for 42 år siden, er nu så å si helt lægt. Der hvor det da var en

Fig. 2. Lysthaugen gravsted med minnestøtte over jordskredet.

leirsuppe, hvor ødelagte gårder, stokker og trær lå og fløt, er det nu atter vokset op skog, igjen er jorden blitt dyrket og gårder bygget. En fremmed som besøker Verdal, og står oppe ved Lysthaugen, ved gravstedet og minnestøtten over jordskre-

det, hvor man har selve jordskredet rett foran sig på andre siden av dalen, kan med god grunn spørre: Hvor er jordskredet nu?

Efter at Vassdragsvesenet hadde rensket op alle bekkefar og skaffet avløp for de store vannansamlinger, blev det forsøkt med nydyrking på statsteig B. Skredjorden var rik på mineralske plantenæringsstoffer, men fattig på muldstoffer og kvelstoff. Det blev derfor de første år, og med utmerket resultat, dyrket gråerter, hvorved det stive leir efterhvert blev mer og mer beriket med kvelstoffforbindelser. Og i det første tiår efter århundredskiftet kunde statsteig B utparselleres og selges til opdyrking. Såvidt vites er statsteig B i Verdal det første sammenhengende kolonisasjonsfelt i den senere tid (bortsett fra

østerdølenes og gudbrandsdølenes kolonisasjon i Målselvdalen). Og av stor interesse er det å vite at det blev et meget vellykket felt.

Hele 10 vakre gårder er vokset op på de så sterkt raserte jordarealer.

Statsteig A

Fig. 2. Gård på statsteig B tilhørende Evald Ness. Gården blev bygget for 20 år siden, og som følge av fortsatt nydyrking er det nylig bygget nytt fjøs og ny låvebygning.

var derimot mindre skikket for opdyrking. Selve skredbunnen lå 30—35 meter dypere enn det utraste jordareals overflate. Den store gryteformede skredgruben og de høie jordmelene som

Fig. 3. Oskar Grandes bureisingsbruk i statsteig A.

omringet skredet, så ikke fra først av ut til å ville bære noen slags vegetasjon. Her blir det aldri åkerjord mer, mente man; men ved århundreskiftet blev det forsøkt med noen plantninger der. Og i årene 1904, 1905 og 1906 blev det av fanger fra Trondhjems landsfengsel plantet ca. 130,000 planter av gran, furu, bjerk, pil og svartor. Fangene utførte også en del veiarbeider og kanaliseringsarbeider. «Fangeveien» og «Fangehaugen» bærer enda sitt navn fra denne tid. «Fangehaugen» var fangevokternes utkiksplass.

Straffangenes arbeide i skredområdet har gitt gode frukter. Ved at vannet blev diket ut kom or og selje, og den plantede gran og furu vokste også hurtig op. Og ved at de blågrå leirbakkene efterhvert fikk et grønnlig skjær, flyttet folk nærmere og nærmere selve skredområdet.

Ulykkesnatten med all sin gru lå ikke lenger som en mare over sinne. Det er nok så at ingen har noen slags garanti for når nye jordskred vil komme. Men hvem tenker på det. —

Fig. 4. Even Olsens bureisingsbruk i statsteig A.

Og hvorfor skal man egentlig tenke på slike ting. En journalist som stod og så på de hengebratte fjell i Tafjord, som kanskje også en dag kan løsne og forårsake nye ulykker og menneskers død, sa til en kone der: «Dere lever jo bent frem på dødens rand». Konen svarte betegnende for folkelynnet i Vestlandets fjordbygder og hos bonden på de bratte leirbakker i Trøndelag: «Er det noe sted man ikke lever på dødens rand?»

Den første bureising i statsteig A blev foretatt i 1929. Feltet blev kjøpt av Nord-Trøndelag landbruksselskap, som gravet kanaler og laget vei gjennom feltet, med gårdsveier frem til hvert enkelt bruk. Samtidig solgte de omkringliggende gårdbrukere en del av sin skredjord, slik at det nu er 9 bureisere i statsteig A. På de nye bruk finner man flere av navnene på de gårder som blev ødelagt av jordskredet.

Hvor merkelig det enn kan høres, blev det fra forstlig hold vist uvilje mot bureising i jordskredet. Ved bureising vilde man enkelte steder komme til å skade plantingene, og det var ikke riktig, mente forstmennene, selv om det ved nydyrking blev skapt et produktivt åkerland med mange nye gårder. Det fortelles en munter historie om en bureiser som spurte en kjent forstmann som hadde hatt tilsyn med plantingene, om han vilde komme en tur og se på bureisingsarbeidet deres. Men forstmannens svar var: «Nei, jeg vil ikke se på ødeleggelsesverket».

— — — — —

42 år er gått siden jordskredet herjet bygden. Nu ryker det av pipene på nye nybrottsgårder. En ny grend er vokset frem. Nybygde gårder og arbeidsglade nybrottsmenn møter en. Det store gapende sår i bygdelegemet er snart lægt.

VERTILHØVA M. V. VED DET NORSKE MYR- SELSKAPS FORSØKSSTASJON 1934.

Ved *Hans Hagerup*.

NEDBURDEN i året og i vekstmånaderne 1934 er framstilt i tabell 1. Ein vil der sjå at årsnedburden var 122 mm. større enn medelnedburden gjennom 13 år etter målingar ved forsøksstasjonen. I veksttida var det 36 mm. mindre enn medeltalet for same tidsrom. Det er i vintermånaderne at nedburden har lege over det normale. April og mai låg ogso noko over, medan dei andre vekstmånader låg under, serleg var det lite nedburd i august med det halve mot medeltalet.